

Odborníci z EDUinu, PAQ Research a IDEA při CERGE-EI k návrhu na zrušení 9. ročníku: Jde o neúčelný krok, který neušetří, ale naopak se spíše prodraží. Shrnujeme rizika a navrhuje konkrétní změny, které mohou pomoci zefektivnění vzdělávací soustavy

14. srpna 2026

Předseda Poslanecké sněmovny Tomio Okamura (SPD) navrhl, aby byl v České republice od roku 2029 zrušen devátý ročník základní školy. Změna má podle něj přinést veřejným rozpočtům až 50 miliard korun ročně – a to nejen úsporami ve školství, ale především dřívějším vstupem mladých lidí na trh práce. Tento odhad vychází z neveřejné analýzy náměstka ministryně financí Petra Macha a Miloše Karmazína; ministerstva financí a školství se od ní ale distancovala. Premiér Andrej Babiš následně označil zrušení devátého ročníku za „velké téma“, uvedl, že osm ročníků by podle něj stačilo, a přislíbil diskuzi uvnitř vládní koalice. Ministr školství Robert Plaga se naopak proti prostému zkrácení základní školy postavil: argumentované úspory považuje za nereálné a vzdálené a upozorňuje, že školství nelze posuzovat pouze rozpočtovou optikou. Připouští však věcnou debatu o celkové délce a uspořádání vzdělávací dráhy.

Zástupci níže podepsaných organizací společně reagují na výše uvedený záměr. Tento materiál shrnuje hlavní chyby ve výpočtech dopadů a **rizika, jež by nepromyšlené zkrácení základního vzdělávání a povinné školní docházky přineslo**. Upozorňujeme především na možné zhoršení vzdělávacích výsledků, prohloubení nerovností a zvýšení počtu mladých lidí, kteří opustí vzdělávání bez dostatečné kvalifikace. Současně nechceme zůstat pouze u kritiky předloženého záměru. Vedle deklarovaných rozpočtových úspor má změna podle jejích zastánců umožnit mladým lidem dřívější vstup na pracovní trh. V tomto policy briefu proto **navrhujeme kroky, které mohou tohoto cíle dosáhnout účinněji a s menšími riziky**.

Návrh na přechod z dnešního modelu 9 let základní školy na model 8+0 by byl rizikový a zasáhl by do celé vzdělávací soustavy (do kurikula, přijímacího řízení, kapacit SŠ, financování i personálního zajištění). **Samotný model 8+0 by s vysokou pravděpodobností snížil výsledky vzdělávání žáků, zvýšil nerovnosti v něm, zkomplikoval přechod na střední školu a minimálně krátkodobě by nepřinesl žádné úspory**. Pokud je cílem dostat mladé lidi dříve a lépe připravené na pracovní trh, je potřeba řešit místa, kde dnes vzdělávací dráha skutečně zbytečně nabírá čas: odklady povinné školní docházky, neprostupnost a nedokončování středního vzdělávání, nevhodnou volbu oboru a přestupy, nedostatečné kapacity žádaných oborů, předčasné odchody i neúspěšné a prodlužované studium na vysokých školách.

Chybně vypočítané přínosy 50 miliard ročně

Podklady k reformě, o kterých informovala [některá média](#), podle našeho názoru obsahují zásadní chyby v odhadech přínosů veřejným rozpočtům. Mezi ně patří:

- 1. Úspora na straně školství by zřejmě nečinila ani odhadovaných 12 miliard Kč.** Autoři nerealisticky započítávají redukci 1/9 veškerých výdajů – provozní výdaje obcí by se ale příliš nesnížily (nezavřela by devítina škol), nedošlo by k lineární redukci počtu ředitelů a podpůrných profesí. Zřejmě i část úvazků (FTEs) učitelů by se v českém systému financování PHmax přelínula do zmenšení tříd v prvním až osmém ročníku. V kalkulaci také nejsou zohledněny náklady na implementaci takto složité reformy (viz další sekce).

Regionální školství je v mezinárodním srovnání zemí OECD a EU dlouhodobě financováno podprůměrně a ve vzdělávání dnes chybí přibližně 50 miliard korun oproti vládním slibům. Dílčí úspory a zefektivnění vzdělávání [vítáme](#) – pokud by ale nebyly investovány zpět do vzdělávání, tak pouze prohlubují tento deficit.
- 2. Nerealistický je i předpoklad, že by omezením jednoho ročníku na pracovním trhu přibýlo 80 tisíc plných úvazků HPP.** Autoři zde vycházejí ze spíše nadhodnocené velikosti budoucích kohort (100 tisíc), nezohledňují, že velká část Čechů pracuje na IČO, DPP či zkrácené úvazky. A počítají s nulovými dopady zvýšené nabídky práce na zbytek pracovního trhu.
- 3. Nadhodnocený je výpočet přínosu veřejným rozpočtům.** Autoři předpokládají rozšíření kariéry o rok s průměrnou mzdou (reálně však dochází po jisté době ke srovnání platů při nástupu o +/-1 rok dříve, takže je třeba spíše počítat s rozšířením o rok na počátku kariéry). Ve všech daňových výnosech používají neoptimističtější předpoklady (např. že poplatník nečerpá žádné daňové slevy kromě základní). Nezapočítávají výdaje sociálních systémů (např. že rok odvodů navíc se projeví v důchodech). A neaplikují tzv. diskontování zohledňující, že k efektu pro veřejné rozpočty by došlo až za cca 13 let, zatímco jiná opatření mají efekt rychlejší (např. zkrácení a omezení neúspěšnosti na VŠ).
- 4. Předpoklad nulových dopadů zkrácení vzdělávání na lidský kapitál** a tím i mzdy, produktivitu práce a budoucí daně a odvody není nijak argumentován, a přitom jej lze předpokládat (a to i ve světle velmi skeptických [metastudií](#)). Pokud by zkrácení vzdělávání nemělo žádné negativní dopady, mohli by autoři návrhu argumentovat pro zrušení více let vzdělávání. Vzhledem k proměnám trhu práce (vliv AI a dalších transformací) může být navíc důležitější, aby absolventi byli dobře kvalifikovaní a vybavení k celoživotnímu učení, než aby nastupovali jen o rok dříve. Celkové úspory zrušením deváté třídy by tedy byly výrazně nižší, než je odhad SPD. A při chybné realizaci – bez celkové reformy vzdělávání – by mohly být negovány negativními dopady.

Negativní dopady na vzdělávání: Nárůst nerovností a chybných výběrů škol i přehlacení kurikula

Je legitimní ptát se, zda je vzdělávací dráha efektivně uspořádaná, jak je nastavený celý systém od MŠ po VŠ. Česko ovšem není výjimečné délkou základní školy: devět ročníků primárního a nižšího sekundárního vzdělávání odpovídá průměru OECD. **Česko navíc patří mezi menšinu zemí, které nevyžadují žádný rok vzdělávání na střední škole, a v rámci zemí OECD má podprůměrně dlouhou povinnou školní docházku. Zrušení devátého ročníku bez rozšíření povinné školní docházky minimálně na část střední školy by Česko posunulo k nejkratším systémům v OECD a k nejnižší hranici pro odchod ze vzdělávání.** Mezi hlavní rizika tohoto kroku řadíme:

1. **Riziko prohloubení vzdělávacích nerovností.** Český systém už dnes silně reprodukuje sociální rozdíly. [V PISA 2022](#) byl rozdíl v matematice mezi sociálně zvýhodněnou a znevýhodněnou čtvrtinou českých žáků 116 bodů, zatímco průměr OECD činil 93 bodů. České výzkumy navíc dlouhodobě poukazují na silný vliv rodinného zázemí na vzdělávací výsledky, ale také na výběr oboru, typu školy i [výši dosaženého vzdělání](#). Zkušenosti z Maďarska ukazují, že zkrácení povinné školní docházky má největší dopad na nízkopříjmové domácnosti a na národnostní menšiny. V Maďarsku byla v roce 2012 snížena horní hranice povinného vzdělávání z 18 na 16 let. Novější studie založená na administrativních datech zjistila, že reforma zvýšila pravděpodobnost předčasného odchodu ze školy a ekonomické neaktivity mladých lidí, ale nepřinesla odpovídající růst zaměstnanosti. Dopady byly nejsilnější u mladých lidí z nízkého socioekonomického prostředí; ti, kteří pracovali, směřovali převážně do nízkokvalifikovaných profesí. ([Adamecz et al., 2025](#)) U romských sedmnáctiletých klesla po reformě školní účast o více než 20 procentních bodů, zatímco u neromských o méně než šest bodů; téměř 30 % romských sedmnáctiletých bylo tři roky po reformě mimo vzdělávání, odbornou přípravu i zaměstnání. Jde však o dosud nerecenzovanou pracovní studii. ([Köllő a Sebők, 2023](#))
2. **Dřívější volba střední školy by zvýšila riziko chybné volby.** Pokud by žáci po osmém ročníku přecházeli na střední školu, neznamenalo by to pouze přesun jednoho roku výuky. O rok dříve by se posunulo také rozhodnutí o další vzdělávací dráze. Přihlášku a volbu mezi gymnáziem, odborným maturitním oborem a učebním oborem by žáci činili zpravidla již ve 13 nebo 14 letech. V českém, výrazně diferencovaném systému přitom tato volba podstatně ovlivňuje rozsah dalšího všeobecného vzdělávání, možnost získat maturitu i přístup k terciárnímu vzdělání.

Riziko není jen teoretické. Data PISA 2022 ukazují, že v Česku jsou studijně úspěšní žáci z nejvíce znevýhodněného prostředí nejméně o 30 procentních bodů méně často přesvědčeni, že dosáhnou terciárního vzdělání, než stejně úspěšní žáci z neznevýhodněných rodin. Rodinné zázemí tak ovlivňuje vzdělávací aspirace nad rámec samotných schopností a výsledků žáka. Znevýhodnění žáci mají zároveň méně rodinných zdrojů pro orientaci v nabídce škol a méně často se účastní většiny aktivit kariérového poradenství. ([OECD, 2025](#))

Ani v 15 letech nemá přibližně 39 % žáků v zemích OECD jasnější představu o své budoucí profesi; mezi žáky s nejslabšími výsledky je tento podíl ještě vyšší. Longitudinální výzkum navíc ukazuje, že připravenost na kariérovou volbu, znalost povolání, schopnost plánovat a jistota při rozhodování se během nižšího sekundárního vzdělávání dále rozvíjejí. Odebrání jednoho roku před rozhodnutím proto nelze považovat za neutrální, zejména pokud by nebylo doprovázeno výrazně dostupnějším a kvalitnějším kariérovým vzděláváním. ([OECD, 2025](#); [Hirschi, 2011](#)) České výzkumy ukazují, že rodiče a žáci z méně vzdělaných rodin častěji chybují ve strategii přihlášek na SŠ, bojí se hlásit na preferované školy ([PAQ, 2026](#)). Žáci se stejnými předpoklady se méně hlásí na gymnázia, pokud chodí na nízkostatusové školy ([ČŠI, 2025](#)).

Přímý český výzkum, který by vyčíslil dopad posunu volby právě z 15 na 14 let, není k dispozici. Je však důvodné počítat s rizikem většího počtu nevhodných voleb, následných přestupů, opakování ročníku nebo předčasných odchodů. Nevhodná volba oboru je již dnes pracovníky škol uváděna jako jedna z příčin studijních problémů a odchodů.

[Data Eurostatu](#) z roku 2025 ukazují přes 11 % mladých ve věku 20–24 let, kteří nedokončí střední školu. Zahraniční longitudinální data rovněž potvrzují souvislost mezi nesouladem zvoleného odborného programu s aspiracemi žáka a vyšší pravděpodobností předčasného ukončení studia. ([NPI ČR, 2025](#); [ČŠI](#); [Beckmann, Wicht a Siembab, 2023](#))

Část deklarované časové úspory by se proto mohla ztratit v opravných vzdělávacích drahách – přestupech, opakování ročníku, návratech do vzdělávání nebo pozdějších změnách oboru. Nejbližší evropská zkušenost přitom směřuje opačně: polská reforma prodloužila společné všeobecné vzdělávání o jeden rok a odložila volbu odborné dráhy, přičemž největší zlepšení výsledků zaznamenali žáci, kteří by dříve přešli do učebních oborů. ([Jakubowski et al., 2016](#))

3. **Obrovský přechodový kapacitní šok.** Již dnes je přechod na SŠ citlivý a ministerské dokumenty samy identifikují potřebu reformovat oborovou soustavu, přijímací řízení a kariérové poradenství. V okamžiku zavedení reformy by současně opustily ZŠ dva populační ročníky. Na SŠ by tak v jednom přijímacím cyklu musela vzniknout kapacita pro oba. Nejde jen o celkový počet žáků a míst. Ještě větší problém představuje struktura nabídky, tlak by se zdvojnásobil u atraktivních oborů, o které by měly zájem uchazeči dvou populačních ročníků.
4. **Další přehlacení obsahu na ZŠ.** Argument, že se v devátém ročníku nic nového neučí a žáci se jen připravují na přijímačky, je příliš zjednodušující. Revidovaný RVP ZV, který MŠMT právě zavádí, vymezuje u jednotlivých vzdělávacích oblastí očekávané výsledky učení právě také na konci devátého ročníku. [Například v matematice jsou výsledky druhého stupně explicitně nastaveny pro devátý ročník](#). Pokud by se natlačilo učivo devíti let do osmi let, tak by to zvýšilo tempo a mohlo nejvíce poškodit slabší žáky. Další možnosti je

opětovná revize RVP, osekání učiva základního vzdělávání tak, aby se vešlo do osmi ročníků. Ale pak je potřeba změnit RVP i všech navazujících SŠ a zajistit, že společný všeobecný základ dostane každý žák bez ohledu na obor. Devátý ročník samozřejmě může být přijímacím řízením deformovaný. Zrušení ročníku ale tento problém samo neodstraní, protože se příprava na JPZ pouze posune do osmé třídy.

Časování zde naráží na právě probíhající kurikulární reformu. Stát, odborníci i školy v současnosti dokončují revizi rámcových vzdělávacích programů postavených na devítileté základní škole, na kterou navazují nové školní vzdělávací programy, učebnice i proškolení učitelů. Zrušení devátého ročníku by tuto práci z velké části znehodnotilo a vyžádalo by si další roky administrativní zátěže – právě v okamžiku, kdy by se školy měly soustředit na kvalitu výuky.

Zahraniční systémy, na které se Tomio Okamura odvolává, nekončí vzdělávání čtrnáctiletých po osmi letech školy. Osmiletý základní stupeň je v nich součástí delší vzdělávací dráhy. V Polsku je vzdělávání povinné až do 18 let, v Německu trvá všeobecná povinná školní docházka zpravidla devět let a navazuje další povinnost vzdělávání včetně odborného, v Maďarsku trvá povinné vzdělávání do 16 let. Polská reforma je navíc často citovaným příkladem v úplně jiném smyslu, než jak ji používají zastánci návrhu: šla směrem prodloužení společného všeobecného vzdělávání a odkladu selekce, což OECD i navazující studie spojují s výrazným zlepšením výsledků polských žáků v PISA.

Argumentem není ani zkušenost lidí s osmi roky ZŠ. Od roku 1948 se v Česku školní docházka pětkrát prodloužila nebo zkrátila. Argumentovalo se potřebami trhu práce nebo naopak potřebou mít [dostatek času](#) pro výběr střední školy. U žádné z dosavadních změn školní docházky není vyhodnocen její přínos na výsledky žáků, znalosti žáků nebo budoucí úspěch v zaměstnání.

Zkrácení základní školy by mohlo dávat smysl především jako součást širší přestavby středoškolské soustavy – zjednodušení dnes silně fragmentované oborové nabídky, případně zavedení všeobecnějšího prvního ročníku SŠ po vzoru některých severských zemí a systematického měření výsledků. Takto komplexní reformu ale v tuto chvíli nemá nikdo skutečně připravenou; ani propracovanější návrh ODS (model „8+2“) podle všeho nedomýšlí všechny důsledky. Bez tohoto širšího rámce by šlo spíše o zkrácení všeobecného vzdělávání bez odpovídající náhrady.

Konkrétní návrhy pro zefektivnění vzdělávací soustavy v ČR

Návrh neřeší hlavní příčiny prodlužování vzdělávací dráhy, které se dají řešit s výrazně nižšími náklady. To, že se vzdělávací dráha mladých lidí prodlužuje, souvisí především s vysokým počtem odkladů povinné školní docházky ([až 17,6 %](#)), [opakováním ročníků](#) (mj. i v nižších ročnících ZŠ) a s přechody mezi základní a střední školou (opakované pokusy o přijetí na atraktivní obory kvůli nedostatečným kapacitám, přestupy mezi školami kvůli nevhodně zvolenému oboru či z jiných důvodů). Následují chybné přechody mezi střední a vysokou školou (opakované pokusy o přijetí, změny oborů) a prodlužování studia a nedokončení VŠ studia například kvůli tomu, že studenti musí při studiu pracovat a nestíhají plnit své studijní povinnosti. Navrhujeme proto:

- 1. Dokončit a důsledně implementovat reformu odkladů školní docházky a posílit předškolní vzdělávání.** MŠMT přijalo tzv. [odkladovou novelu](#) právě proto, že přibližně čtvrtina dětí nastupovala do školy později. Reforma postupně zpřísňuje odklady, zrušila dodatečný odklad, mění zápisy a omezuje opakování prvního ročníku. Je potřeba zvýšit účast sociálně znevýhodněných dětí ve věku 3–5 let ve školce a pokračovat v podpoře mateřských a základních škol s přípravou na změnu odkladů; vyhodnotit formální nastavení (pedagogická diagnostika na MŠ, předávání závěrů diagnostiky, individuální podpora identifikovaných dětí).
- 2. Inovace oborové soustavy SŠ i reforma přijímacího řízení na střední školy.** Je potřeba dokončit inovaci oborové soustavy (současná nabídka je nepřehledná, zastaralá, téměř neprostopatná, řada oborů se překrývá a existují i obory s příliš úzkou profilací). Dále sladění oborové nabídky s poptávkou v místě bydliště uchazeče, dostatečné kapacity v atraktivních oborech, modularita SŠ. Právě zde je prostor pro reálné zkracování neefektivních slepých uliček, viz výše. Mimochodem, velká část ([EDUin](#)) uchazečů odborného vzdělávání si volí obor, ve kterém následně nepůsobí. S inovací oborové soustavy SŠ by se měla otevřít také otázka prodloužení povinné školní docházky alespoň na část středoškolského studia. Česko patří mezi menšinu zemí OECD, kde není povinný žádný ročník střední školy, ačkoli tomu tak [do roku 1990 bylo](#).
- 3. Kariérové poradenství.** Dobrá volba školy snižuje riziko následného přestupu, nedokončení oboru či odchodu ze vzdělávání. Pokud má stát řešit „ztracené roky“, je toto jedna z nejlevnějších oblastí ([EDUin](#)), kde je možné začít.
- 4. Prevence předčasných odchodů na základních, středních i vysokých školách.** Nejdražší není rok vzdělávání navíc. Drahý je mladý člověk, který ze systému odejde bez kvalifikace a systém už ho nedokáže vrátit. Ekonomické výsledky lidí bez dokončené SŠ jsou výrazně horší ([OECD](#)). Jedno nedokončení střední školy stojí stát přibližně 2 až 3 miliony korun na ušlých příjmech, vyplacené sociální podpoře a dalších nákladech ([PAQ Research](#)). Zavést podpůrná opatření pro žáky ohrožené nedokončením základní či střední školy (dnes cca 7–10 %) a pro vysokoškoláky, u nichž studium nedokončí více než třetina nastupujících.

5. Zvýšení dokončování vysokoškolských studií a podpora sociálně slabých studentů.

MŠMT se zavázalo rozšiřovat kapacity kratších, profesně orientovaných a strategicky významných studijních programů, zvyšovat studijní úspěšnost (dnes až 36 % lidí vstupujících na VŠ žádný obor nedokončí) a podporovat talentované studenty ze sociálně slabších rodin. Programové prohlášení vlády současně počítá s podporou programů připravujících přímo pro praxi a s větším provázáním kapacit vysokých škol s budoucími potřebami trhu práce.

6. Zavést systematické měření výsledků a jasnou odpovědnost zřizovatelů. Vybudovat datovou infrastrukturu a měření výsledků v gramotnostech – to umožní sledovat, co se žáci skutečně naučí na jednotlivých typech a stupních škol, včetně přidané hodnoty jednotlivých základních a středních škol. Na základě těchto dat stanovit měřitelné cíle vzdělávací politiky a vymezit odpovědnost státu i zřizovatelů (obcí a krajů) za dosahované výsledky a kvalitu vzdělávání. Bez tohoto rámce [nelze zodpovědně plánovat](#) žádnou další strukturální změnu vzdělávací soustavy.

Jan Vöröš Mušuta, EDUin, o. p. s.

Nikola Šrámková, EDUin, o. p. s.

Daniel Prokop, PAQ Research

Karel Gargulák, PAQ Research

Daniel Münich, IDEA při CERGE-EI